

گاه روزانه های دیروز ... و امروز

۱۴۵

دانشگاه تهران

<http://www.ut.ac.ir/fa/index.htm>

تاریخچه

در میان موسسات و سازمان های وابسته به آموزش عالی کشور دانشگاه تهران از هر حیث و از هر نظر از جایگاهی رفیع بهره مند است . در واقع اگر متغیرهایی چون سابقه و قدمت ، تدریس استادان بنام و بلند مرتبه ، تحصیل دانشجویان ممتاز، کثرت دانشجویان ، استادان و کارکنان ، ارزش مدارک تحصیلی در کشور و خارج از آن ، پیوند و تعامل با دستگاه های اجرایی و موسسات و شرکت های صنعتی ، اداری ، اجرایی و... داشتن کتابخانه ها و آزمایشگاه ها غنی و مجهز، تعدد رشته ها و دانشکده ها و موسسات پیوسته و وابسته ، واقع شدن در پایتخت و در مرکز شهر و... را از معیارهای تعیین اعتبار و اهمیت یک دانشگاه برشماریم ، بی گمان دانشگاه تهران را باید معتبرترین و مهم ترین دانشگاه های کشور دانست . بی جهت نیست که از این دانشگاه با تعبیر «**دانشگاه مادر**» و «**نماد آموزش عالی**» یاد شده است .

اندیشه ایجاد مرکزی برای آموزش عالی در ایران و به تعبیر دیگر دانشگاه ، نخستین بار با تاسیس دارالفنون در ۱۲۳۰ ه.ش . به همت میرزا تقی خان امیرکبیر عملی گردید. دارالفنون گرچه توسعه نیافت اما تجربه مغتنمی پیش روی کسانی که در آرزوی آشنایی ایرانیان با دانش های جدید و پیشرفت های اروپائیان در صنعت ، اقتصاد، سیاست و... بوده اند، قرار داد. باعطف به این تجربه در ۱۳۰۷ ه.ش **پروفسور دکتر محمود حسابی** پیشنهاد راه اندازی مرکزی جامع همه یا اغلب دانش ها را با وزیر وقت فرهنگ ، دکتر علی اصغر حکمت ، در میان نهاد.

در بهمن ماه سال ۱۳۱۲ شمسی، جلسه هیات دولت وقت تشکیل و در آن در موضوع آبادی تهران و زیبایی و شکوه ایینه، عمارات و کاخهای زیبای آن سخن به میان آمد. مرحوم فروغی که در آن روز ریاست وزراء را برعهده داشت از یک سو و دیگر وزیران از سوی دیگر زبان به تحسین و تمجید شهر گشودند و برخی از آنان برای جلب رضایت شاه در این مقال، عنان از کف بدادند اما در این میان مرحوم علی اصغر حکمت کفیل وزارت معارف بی آنکه پیشرفتهای پایتخت را نادیده انگارد با لحنی محتاطانه چنین گفت:«البته که در آبادی و عظمت پایتخت شکی نیست » ولی تنها نقص آشکار آن اینست که «انیورسته» ندارد و حیف است که در این شهر نوین از این حیث از دیگر بلاد بزرگ عالم، واپس ماند». این سخنان ارزشمند تاثیر خود را بر جای نهاد و بی درنگ مقبول همگان افتاد از این رو آنان با تخصیص بودجه اولیه ای به میزان ۲۵۰۰۰۰ تومان به وزارت معارف اجازه دادند تا زمین مناسبی برای تاسیس دانشگاه بیابد و ساختمان آن را در اسرع وقت پدید آورد. علی اصغر حکمت بی درنگ دست به کار شد و جستجو برای مکان یابی مناسب دانشگاه را با کمک و مشاوره **آندره گدار**، معمار چیره دست فرانسوی که در آن روزگار به عنوان مهندس در خدمت وزارت معارف بود آغاز کرد. آنان پس از جستجوی بسیار در میان ایینه، باغها و زمینهای فراوان آن روز اطراف تهران باغ جلالیه را برای احداث دانشگاه برگزیدند. در همین حال بر خلاف امروز که یافتن زمین مناسب در شهر تهران برای ایجاد دانشگاهی عظیم تقریباً ناممکن است، در آن روزها زمینهای فراوانی وجود داشت که صاحبان آنها نه تنها در فروش آنها امساکي نداشتند بلکه برای واگذار به چنین مؤسسه‌ای که مسلماً سود کلانی هم بدنبال داشت، سر و دست می شکستند. از همین رو بود که گروهی از مالکین اراضی بهجت آباد با سوء استفاده هایی نظر وزیر مالیه وقت را جلب کرده بودند که زمینهای آنها را برای تاسیس دانشگاه خریداری نماید. در حالیکه به نظر

موسیو گدار عرصه آن زمینها تنگ و موقعیت آنها سیل گیر بود و برای تاسیس دانشگاه به هیچ روی مناسب نبود. با این همه مرحوم داور رجحان در جلسه هیات دولت به سختی بر خرید اراضی بهجت آباد پای فشرد و نظر بیشتر اعضا را جلب کرده و سرانجام دولتیان، بهجت آباد را برگزیدند. در همین حال که علی اصغر حکمت دلشکسته و ناامید ناظر ماجرا بود، رضا شاه وارد شد و پس از اطلاع از موضوع با قلدری خاص خود اوضاع را برهم زد و گفت: «باغ جلالیه را برگزینید. بهجت آباد ابداً شایسته نیست عرصه آن کم و اراضی آن سیل گیر است. دولتیان در برابر این سخنان قاطع، زبان در کام کشیدند و احدی دم بر نیاورد.

باغ جلالیه در شمال تهران آنروز ما بین قریه امیرآباد و خندق شمالی تهران قرار داشت. این باغ زیبا که پوشیده از درختان کهنسال مثمر و غیرمثمر بود، در حدود ۱۳۰۰ق در واپسین سالهای حکومت ناصرالدین شاه قاجار به فرمان شاهزاده ای به نام جلال الدوله بنا یافته و در آن روز در مالکیت تاجری ترک به نام حاج رحیم آقای اتحادیه تبریزی بود. به هر حال باغ جلالیه از قرار متری ۵ ریال و جمعاً به مبلغ ۱۰۰۰۰۰ تومان از این تاجر خریداری شد و موسیو گدار به سرعت مامور تعیین حدود، نرده گذاری، طراحی و اجرای عملیات ساختمانی در آن شد. در همین حال پانزدهم بهمن ماه ۱۳۱۳. ش لوح یادبود تاسیس دانشگاه با حضور مقامات دولتی در محلی که اکنون پلکان جنوبی دانشکده پزشکی است در دل خاک به امانت گذاشته شد.

آغاز عملیات ساختمانی

طراحی پردیس دانشگاه را نیز همان معمار فرانسوی بر عهده گرفت. وی نخست طرح خیابانهای اطراف و داخل دانشگاه را ارائه کرد و پس از تایید در پانزدهم بهمن ۱۳۱۳، عملیات اجرایی با کاشت نهال های درختان سایه گستر و با شکوه چنار در کنار خیابانها آغاز شد اکنون آن نهال های نحیف عمری به درازای دانشگاه یافته و آنان نیز هفتاد ساله شده اند.

تاسیس دانشگاه تهران که با آغاز آشنایی جدی ایرانیان با مغرب زمین مقارن افتاده بود این دانشگاه را به بستر اصلی ارتباط با تمدن مغرب زمین و علوم جدید تبدیل کرد. از آغاز فعالیت های آموزشی دانشگاه تهران ، تاکنون ، همواره افراد شایسته و شخصیت های برجسته و چهره های صاحب نامی در آن به تدریس یا تحصیل پرداخته اند که در اینجا با صرف نظر از اسامی فعالان کنونی در عرصه های سیاست ، اجتماع، علم و هنر، فقط به نام چند تن از درگذشتگان اشاره می شود.

استاد جلال الدین همایی ، عبدالعظیم قریب ، بدیع الزمان فروزانفر، پروفیسور محمود حسابی ، استاد علی اکبر دهخدا، دکتر محمد معین ، مهندس مهدی بازرگان ، شهید دکتر مصطفی چمران ، دکتر یدالله سبحانی ، شهید دکتر محمد مفتاح ، استاد شهید مرتضی مطهری ، دکتر عبدالحسین زرین کوب ، دکتر کریم ساعی ، دکتر احمد حامی و...

پردیس دانشگاه تهران که از جنوب به خیابان انقلاب ، از شمال به خیابان پورسینا و از شرق و غرب به ترتیب به خیابان های قدس و ۱۶ آذر محدود است در سال ۱۳۱۳ ه.ش در مساحتی به وسعت ۲۱ هکتار تاسیس شد. در این مجموعه ساختمان دانشکده های:

هنرهای زیبا، ادبیات و علوم انسانی، علوم ، فنی ، حقوق و علوم سیاسی ، پزشکی ، دندانپزشکی ، داروسازی و ساختمان کتابخانه مرکزی - که از مهم ترین کتابخانه های کشور به شمار می آید - و مسجد دانشگاه واقع شده است . سازمان مرکزی دانشگاه ، اداره امور دانشجویی ، مرکز بهداشت و درمان دانشجویان ، دانشکده محیط زیست ، جغرافیا، و... نیز در خیابان های اطراف دانشگاه قرار دارند. نیز دانشکده های علوم اجتماعی ، علوم تربیتی، کوی دانشگاه ، اقتصاد، الهیات و

معارف اسلامی به ترتیب در امیرآباد شمالی و خیابان مطهری واقع شده اند. هم چنانکه شماری دیگر از دانشکده ها و مراکز تحقیقاتی و پژوهشی دانشگاه تهران در بیرون از تهران در شهرهای قم، کرج، پاکدشت، ساری، چوکا و نشتارود واقع شده اند. در سال ۱۳۷۰ه.ش دانشکده های: پزشکی، دندان پزشکی و داروسازی از دانشگاه تهران جدا شدند و **دانشگاه علوم پزشکی تهران** را تشکیل دادند.

مرکزیت علمی و آموزشی دانشگاه تهران و گستره و اهمیت آن موجب شده تا اطراف این دانشگاه بویژه خیابانهای انقلاب و ۱۶ آذر و خیابان های منشعب از آنها به بازار اصلی خرید و فروش کتاب تبدیل شود، چنانکه می توان گفت که خیابان انقلاب از مهم ترین بازارهای کتاب در سراسر ایران به شمار می رود.

کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

هم اکنون شمار اعضای هیات علمی دانشگاه تهران حدود ۱۵۰۰ و کارکنان اداری آن بالغ بر ۳۵۰۰ تن است. این دانشگاه از طریق آزمون سراسری در ۹۷ رشته کارشناسی، ۲۷۴ رشته کارشناسی ارشد و از طریق آزمون داخلی در ۱۴۲ رشته دکتری دانشجویی می پذیرد. ظرفیت آموزشی دانشگاه حدود ۳۲۰۰۰ دانشجوی است. همچنین اکنون ۳۴۰ دانشجوی خارجی در دانشگاه تهران در حال تحصیل اند.

نشان رسمی دانشگاه تهران، آرمی به قدمت تاریخ ایران

نقشی که امروز به عنوان نشان رسمی دانشگاه تهران انتخاب شده، از نقوش تاریخی کشور است که سابقه ممتدی در آثار صنعتی داشته و مقام شامخی در فرهنگ ایران باستان حائز اهمیت بوده است.

آرم یا بهتر بگوییم نشان دانشگاه تهران که توسط دکتر محسن مقدم، استاد فقید دانشکده هنرهای زیبا طراحی شده است، برداشت و تقلیدی است از نقشی که به صورت گچ بری شده در محوطه های دوران ساسانی، نقش برجسته ها و نقوش مهرهای این دوره دیده شده است و در این مورد بویژه تقلیدی است از پلاک گچ بری شده مکشوفه از شهر ساسانی تیسفون.

نقوشی که به عنوان نشان از آنها یاد کردیم و به ظاهر به صورت « داغ » احشام در بین طوایف مسکون در ایران مورد استفاده بوده است، همانی است که در شکل مغولی « تمغا » بدان آشنائیم و کلاً این اشکال به عنوان نشان مالکیت بود بر هر چیزی که صاحب آن بودند. در دوران ساسانی این نشان ها در نقش برجسته ها، سکه ها و ظروف نقره به عنوان نشان های

خانوادگی به کار رفته اند. از آنجا که در ایجاد این نشان ها از حروف خط پهلوی ساسانی نیز استفاده شده طبیعت یک منوگرام را هم گرفته اند.

آرم دانشگاه تهران از نقش گچ بری شده مکشوفه از تیسفون گرفته شده است که نمونه منشاء آن در کاخ ساسانی مشکوفه از دامغان در دست است. هم در این مورد و هم در موارد مشابه آن در مهرهای ساسانی، نشان ها عموماً در میان دو بال تزئینی (که می تواند بال عقاب باشد) قرار داده شده اند که کاربرد آن را در دیگر نقوش این دوره و شکل تاج های ساسانی مخصوصاً در اواخر این دوره شاهد هستیم. در شاهنامه فردوسی نیز این گونه تاج ها با عنوان تاج های «دوپر» یاد شده است.

در مورد پلاک به دست آمده از تیسفون، نقش میان بال ها از ترکیب حروف خط این دوره (پهلوی ساسانی) ساخته شده است و عده ای سعی در خواندن و توجیه این نشان ها کرده اند. در مورد تیسفون نقش مورد بحث به صورت « افزود » (امرو) به معنای فراوانی و افزونی و نیز به صورت «ایلان» (ایران) نیز به صورت «او» برای کلمه اورمزد به معنای اهورا مزدا و یا صرفاً اسم هرمزه و هرمز خوانده شده است. استفاده دو کلمه دانشگاه تهران به شیوه نشان های دوران ساسانی (که از ترکیب حروف تشکیل می شود) در میان بال های تزئینی بر این اساس بوده است. حاشیه تزئینی که از دایره ریز تشکیل شده نیز دوران هخامنشی به عنوان یک عامل تزئینی مخصوصاً در سکه ها به کار می رفته و در دوران ساسانی نیز در سکه ها، مهرها و گچ بری مورد استفاده داشته است.

دانشکده ادبیات

بنا به گفته دکتر مظفر بختیار، استاد دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، در نشان دانشگاه در زمان ریاست جهانشاه صالح تغییراتی داده شد؛ نشان اصلی، مانند آرم بیشتر دانشگاه های غربی، داخل قابی به شکل سپر رومی قرار گرفت و عنوان «دانشگاه تهران» به خط لاتین و نیز شعار «میاسای ز آموختن یک زمان» بر آن اضافه شد. شکل جدید علاوه بر اینکه هیچگونه تناسبی با نقش های اصیل ایرانی نداشت، اهداف و فعالیت های گسترده دانشگاه را در شعار «آموختن» منحصر کرده بود که بار رسالت مهم تربیتی، پرورشی و انسان ساز دانشگاه مغایرت داشت؛ در حدود سال ۱۳۵۰ نیز در شکل اصلی نشان دانشگاه تغییراتی گرافیکی اعمال شد و مدتی هم با آن شکل به کار رفت، ولی به منظور حفظ اصالت نشان قدیم، مجدداً همان نشان به کار برده شده که هنوز هم پا بر جاست.

سردر دانشگاه تهران ، سمبل علم و معرفت

بی شک ارزش بین المللی دانشگاه تهران، شهرت جهانی سردر اصلی آن را نیز به ارمغان آورده است. این بنای تاریخی، علاوه بر این که در سطح ملی سمبل تمام نمای علم، دانش، معرفت و نماد زندگی شیرین دانشجویی در زیر سقف مرکز نمادین علمی کشور (دانشگاه تهران) است، در خارج از ایران نیز معرف یک دانشگاه نامدار در سطح خاورمیانه است. با یک بررسی گذرا می توان ادعا کرد که از میان معروف ترین و معتبرترین دانشگاه های دنیا، دانشگاه تهران تنها دانشگاهی است که از طریق یک بنای فرهنگی سمبلیک با مهندسی پیچیده، پیام های ویژه معنوی، علمی و فرهنگی را به مخاطبان خود القا می کند.

برخی بر این عقیده اند که طرح سردر دانشگاه، الهام گرفته از تصویر خیالی دوبرنده ای است که بال هایشان را برای اوج گرفتن و برخاستن از زمین، باز کرده اند. علم و دانش به دو بال تشبیه شده اند که ورود به دانشگاه با آن دو ممکن است و خروج از دانشگاه نیز با تقویت این بال ها موجب صعود افراد بر فراز اجتماع خود و پاسداری از آن می شود.

عده ای دیگر آن را به عنوان کتابی که به صورت باز در مقابل دیدگان گذارده شده باشد می دانند که بیانگر ارزش مطالعه و تحقیق است. اما از تاریخچه و نحوه ساخت این سردر اطلاعات و اسناد کاملی به دست نیامده است.

بنابر قولی در سال های ۴۶-۴۵ به دستور ریاست وقت دانشگاه طرحی در میان دانشجویان و طراحان مختلف به مسابقه گذاشته شد. از میان طرح های رسیده طرح دانشجویی به نام «کوروش فرزانی» (از دانشکده هنرهای زیبا) به عنوان طرح برتر برگزیده شد. کار اجرای طرح، ابتدا به یک شرکت پیمانکار سوئسی واگذار شد که به دلیل نواقص مربوط به مراحل قالب بندی از ادامه کار توسط این شرکت ممانعت شد و یک شرکت پیمانکاری ایران به نام «شرکت آرمه» اجرای طرح را به عهده گرفته و به اتمام رساند. بنابر آخرین صورت حساب و وضعیت شرکت آرمه هزینه اجرای طرح مبلغ ۲۴ هزار و ۵۰۰ تومان بوده است. اگر چه تاریخ ساخت سردر را در سال های ۴۶-۴۵ می دانند، اما تا سال ۱۳۴۸ هیچ سندی در خصوص آن در آرشیو دانشگاه مشاهده نشده است. در نشریه شماره ۲ «هنر معماری» (تیر ، مرداد، شهریور ۱۳۴۸) عکس هایی از سردر دانشگاه تهران به چاپ رسیده است در ذیل آن نام طراح و محاسب سردر آورده شده است (این منبع نیز طراح را که کوروش فرزانی

و محاسب آن را سیمون سرکیسیان ذکر کرده است). علاوه بر این در کتابچه راهنمای دانشگاه تهران (۱۳۵۱) نیز عکس سردر چاپ شده است.

مدیران دانشگاه

تا سال ۱۳۲۱ ه.ش دانشگاه تهران توسط وزیر فرهنگ مدیریت میشد. از آن تاریخ به بعد مدیریت دانشگاه بصورت مستقل و زیر نظر وزارت فرهنگ در آمد. اسامی مدیران دانشگاه از ابتدا تا کنون به شرح زیر میباشد:

1. آقای حکمت	8. آقای دکتر فرهاد معتمد	15. آقای دکتر شیبانی	22. آقای دکتر آوینی
2. آقای مرآت	9. آقای دکتر صالح	16. آقای دکتر مالکی	23. آقای دکتر مهدی زاده
3. آقای صدیق علم	10. آقای دکتر رضا	17. آقای دکتر عارفی	24. آقای دکتر رحیمیان
4. آقای تدین	11. آقای دکتر علی خانی	18. آقای دکتر گرجی	25. آقای دکتر افروز
5. آقای عدل	12. آقای دکتر معتمدی	19. آقای دکتر شیبانی	26. آقای دکتر عارف
6. آقای سیاسی	13. آقای دکتر نهانندی	20. آقای دکتر فرهادی	27. آقای دکتر خلیلی عراقی
7. آقای اقبال	14. آقای دکتر شریفی	21. آقای دکتر فروتن	28. آقای دکتر فرجی دانا

وقایع تاریخی

دانشگاه تهران از بدو تاسیس دستخوش وقایع گوناگونی بوده است. تقریباً در تمامی تحولات علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی کشور نقش دانشگاه تهران به وضوح مشخص است. بسیاری از اینگونه تحولات از ابتدا در این دانشگاه شکل گرفته اند. به منظور اطلاع بی‌شتر از وقایع تاریخی دانشگاه [صفحه وقایع تاریخی](#) دانشگاه را ملاحظه فرمایید.

وقایع تاریخی

افتخارات عظیم و با شکوه تاریخ تمدن و فرهنگ ایران زمین، بیانگر وجود مراکز دانش، معارف، مطالعه و تحقیق در انواع علوم بوده است. مراکزی همچون: ((مدرسه نصیبین)) و ((مدرسه جندی شاپور)) در ایالت خوزستان که در سال پانصد و سی میلادی، به فرمان خسروانوشیروان تاسیس یافت و تا زمان عباسیان دوام داشت، دلیلی بر این مدعاست. همچنین اندیشمندان دوره اسلامی؛ همچون، ابن سینا، رازی، بیرونی و... در ارتقای تفکر و تعالی مدارج سیر و سلوک جامعه بشری، در سطح جهان شناخته شده هستند. از دوران صفویه، انتقال اصول معارف جدید از اروپا آغاز شد، تا اینکه اولین مدرسه جدید در سال ۱۲۱۲ه.ش در ارومیه آغاز به کار کرد؛ همچنین، در سال ۱۲۳۰ه.ش اولین مدرسه دولتی بنام ((دارالفنون)) با رشته های مهندسی، دواسازی، طب و جراحی، توپخانه، پیاده نظام، سواره نظام و معدن شناسی تاسیس شد. دارالفنون، با تغییراتی، ((دارالمعلمین مرکزی)) نام گرفت (سال ۱۲۹۶). دارای دو سطح مقدماتی و عالی بود. سطح مقدماتی، برای تربیت دبیران مدارس ابتدایی و سطح عالی جهت تربیت دبیران مدارس دبیرستان فعالیت می نمودند. این دو، بعدها دانشسرای مقدماتی و دانشسرای عالی را تشکیل دادند (سال ۱۳۱۲)؛ البته مدارس دیگری به موازات این مدارس، بوجود آمده بودند؛ به عنوان مثال: مدرسه سیاسی، مدرسه طب، مدرسه فلاح و... در سال ۱۳۱۲ه.ش فکر تاسیس مرکزی که جامع همه یا اغلب مدارس عالی به عملی شد، و قانون تاسیس ((دانشگاه)) در ۸ خرداد سال ۱۳۱۳، از تصویب مجلس ((شورای ملی)) گذشت.

شایان ذکر است که همزمان با آغاز عملیات ساختمانی و ایجاد فضاهای کالبدی دانشگاه کوشش برای تدوین سازمان و تشکیلات منظم آن که تنها در قالب ارائه و تصویب لایحه ای قانونی امکان پذیر بود؛ آغاز شد. از همین رو بود که کمیسیونی از رجال نامی و برجسته آنروز تشکیل شد تا بدین مهم پردازد طرفه آنکه اعضاء کمیسیون مزبور هر کدام عصاره و دست

پرورده مکاتب و نظام های فکری و فرهنگی گوناگون اعم از نمایندگان مکاتب سنتی و مدرن بودند. آنچه به عنوان پیش نویس لایحه عرضه کردند، برآستی برآیندی از سنت های علمی و آموزشی کهن ایرانی از جندی شاپور گرفته تا دارالفنون از یک سو و مدارس نوین و مدرن اروپایی از دیگر سو بود. نظری بر اسامی اعضاء آن کمیسیون که نامشان ذیلاً آمده است گواه این سخن است: ۱- حاج سید نصرالله تقوی، استاد مدرسه سپهسالار ۲- بدیع الزمان فروزانفر، دانش آموخته حوزه های علمی خراسان ۳- غلامحسین رهنما، استاد ریاضیات دارالفنون ۴- میرزا علی اکبر دهخدا، رئیس مدرسه حقوق ۵- دکتر عیسی صدیق، دانش آموخته دانشگاههای اروپا و آمریکا ۶- دکتر رضازاده شفق، دانش آموخته دانشگاه برلین ۷- دکتر امیراعلم، فارغ التحصیل دانش پزشکی از لیون فرانسه ۸- دکتر لقمان الدوله ادهم، رئیس مدرسه طب و دانش آموخته اونیورسته پاریس ۹- دکتر علی اکبر سیاسی، فارغ التحصیل دانشگاه پاریس و رئیس تعلیمات عالیّه آروز ۱۰- میرزا محمدعلی خان گرگانی، رئیس وقت اداره بازنشستگی و از مدیران کاردان و نام آشنا در مسائل اداری و سازمانی ۱۱- علی اصغر حکمت، کفیل وزارت معارف

این استوانه های علمی و اداری پس از چند ماه مطالعه، تبادل نظر و بررسی، لایحه قانونی تاسیس دانشگاه را در اسفند ۱۳۱۲ به مجلس شورای ملی پیشنهاد کردند و پس از ۲ ماه بررسی و مطالعه در کمیسیون معارف پارلمان سرانجام قانون تاسیس دانشگاه تهران در هشتم خرداد ۱۳۱۳ از تصویب مجلس شورای ملی گذشت و برگه زرین در تاریخ تاسیس نهادهای آموزشی در ایران ورق خورد و اینبار قانون مزبور سرآغاز تاسیس نهادهای نوین آموزشی در تاریخ این مرز و بوم شد.

اینک نظری بر برخی مواد آن قانون: قانون تاسیس دانشگاه تهران مشتمل بر ۲۱ ماده است که تشکیلات دانشگاه، دانشکده ها، سازمان اداری، مدیریت و شوراهای عالی و چگونگی استخدام کادر آموزشی و اداری آنرا در بر می گیرد. در ماده اول این قانون آمده است که: مجلس شورای ملی به وزارت معارف اجازه می دهد موسسه ای به نام «دانشگاه» برای تعلیم علوم و فنون و ادبیات و فلسفه در تهران تاسیس نماید. در ماده دوم قانون مزبور از شعب و تشکیلات داخلی دانشگاه سخنی به میان آمده است. بر اساس این ماده: دانشگاه دارای شعب ذیل است که هر یک از آنها به «دانشکده» موسوم خواهد بود.

۱- دانشکده علوم معقول و منقول ۲- دانشکده علوم طبیعی و ریاضی ۳- دانشکده ادبیات، فلسفه و علوم تربیتی ۴- دانشکده طب و شعب و فروع آن ۵- دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۶- دانشکده فنی و علوم مهندسی.

با این حال قانون هشتم خرداد، توسعه دانشگاه را در رشته ها و فروع جدید و متناسب با زمان وزارت شمس الدین امیر علایی در وزارت کشاورزی نخستین مدرسه عالی فلاحه که ریشه در عهد مظفرالدین شاه قاجار داشت، به دانشگاه تهران ملحق شد. این مدرسه که در قالب باغی وسیع در کرج قرار داشت به همراه لابراتوار و کتابخانه و چاپخانه ضمیمه دانشگاه تهران گردید و با وجود آنکه اکنون پس از ۷۰ سال رشته های مرتبط با پزشکی از دانشگاه تهران منفک و به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ملحق شده است؛ دانشگاه تهران با داشتن ۱۷ دانشکده، ۲ مجتمع آموزش عالی، ۴ مرکز یا موسسه آموزشی - پژوهشی، ۱۴ موسسه تحقیقاتی و ۳ موسسه خدماتی اطلاع رسانی همچنان بزرگترین و وسیع ترین دانشگاه ایران و به راستی مادر دانشگاههای این سرزمین و «نماد آموزشی عالی کشور» است.

وقایع نگار تاریخی :

۱۵ بهمن ۱۳۱۳ - افتتاح دانشگاه تهران با شش دانشکده طب، فنی، علوم، علوم معقول و منقول، ادبیات و حقوق.

۱۴ اسفند ۱۳۱۳ - انتصاب دکتر علی اصغر حکمت به ریاست دانشگاه

۲۵ اسفند ۱۳۱۳ - تشکیل اولین جلسه شورای دانشگاه

۱۳۱۴ - اولین دوره پذیرش دانشجو برای ۵ دانشکده حقوق، پزشکی، فنی، علوم و ادبیات با ۸۸۶ دانشجو

۱۳۱۵ - اعتصاب دانشجویان دانشکده فنی در اعتراض به کمبود وسایل آزمایشگاهی و استاد

۱۲ مرداد ۱۳۱۷ - انتصاب دکتر اسماعیل مرات به ریاست دانشگاه

- ۳۰ شهریور ۱۳۲۰ - انتصاب دکتر عیسی صدیق به ریاست دانشگاه
- ۱۳ آذر ۱۳۲۰ - انتصاب دکتر سید محمد تدین به ریاست دانشگاه
- ۱۸ اسفند ۱۳۲۰ - انتصاب دکتر مصطفی عدل به ریاست دانشگاه
- ۱۸ مرداد ۱۳۲۱ - انتصاب دکتر علی اکبر سیاسی به ریاست دانشگاه
- بهمن ۱۳۲۴ - تظاهرات دانشجویان دانشکده علوم و سرکوب آن توسط نیروی پلیس
- ۱۳۲۴ - واگذاری کوی به دانشگاه تهران
- ۱۳۲۴ - الحاق دانشکده کشاورزی به دانشگاه تهران
- ۱۳۲۴ - الحاق دانشکده دامپزشکی به دانشگاه تهران
- دی ۱۳۲۵ - اعتصاب دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به مسایل آموزشی
- ۱۳۲۵ - ایجاد چاپخانه دانشگاه
- خرداد ۱۳۲۷ - راهپیمایی دانشجویان دانشکده حقوق در اعتراض به انتخاب عبدالحسین هژیر به نخست وزیری ، درگیری با پلیس
- ۱۵ بهمن ۱۳۲۷ - تیراندازی به شاه در دانشکده حقوق
- ۱۳۲۸ - تبدیل هنرکده به دانشکده هنرهای زیبا
- ۲۹ آذر ۱۳۲۸ - تشکیل سازمان موقت دانشجویان کوی دانشگاه
- ۲۶ اردیبهشت ۱۳۲۹ - تشکیل سازمان دانشجویان دانشگاه تهران
- ۱۶ مهر ۱۳۳۲ - تظاهرات بیش از ۲۰۰۰ تن از دانشجویان در دانشگاه تهران و خیابان های اطراف در حمایت از دکتر مصدق و اعتراض به رژیم کودتا
- ۱۶ آذر ۱۳۳۲ - ادامه تظاهرات دانشجویان دانشگاه تهران و شهادت سه دانشجوی دانشکده فنی (روز دانشجو)
- ۱۸ آذر ۱۳۳۲ - تظاهرات دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به ورود نیکسون رئیس جمهوری آمریکا و بزرگداشت خاطره شهدای دانشجو
- ۱۸ دی ۱۳۳۳ - انتصاب دکتر منوچهر اقبال به ریاست دانشگاه
- ۱۳۳۴ - تاسیس مؤسسه علوم اداری
- ۱۳۳۵ - تاسیس مؤسسه ژئوفیزیک
- ۱۳ اردیبهشت ۱۳۳۶ - انتصاب دکتر فرهاد معتمد به ریاست دانشگاه
- ۱۳۳۶ - تغییر نظام آموزشی به نظام واحدی در دانشگاه
- ۱۳۳۶ - تغییر بخش ، قسمت و کرسی آموزشی به گروه آموزشی
- ۱۳۳۶ - تاسیس مؤسسه لغت نامه دهخدا
- ۱۳۳۶ - تاسیس مؤسسه جغرافیا
- ۱۳۳۷ - تاسیس مرکز تحقیقات اتمی دانشگاه
- ۱۳۳۷ - تاسیس مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی
- ۱۳۳۸ - تاسیس مؤسسه باستان شناسی
- ۱۳۳۹ - تاسیس مؤسسه تحقیقاتی اقتصادی
- ۱۴ اسفند ۱۳۳۹ - تظاهرات دانشجویان در دانشگاه تهران و حمله به دکتر اقبال رئیس دانشکده پزشکی و آتش زدن ماشین وی
- ۱۳۴۱ - تاسیس مؤسسه روان شناسی
- ۱۳۴۲ - ایجاد مرکز بهداشت دانشگاه
- ۱۳۴۲ - تاسیس دانشکده اقتصاد
- ۲۱ فروردین ۱۳۴۲ - اعتصاب غذای دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به جو کشتار و سرکوب در دانشگاه

۲۱ فروردین ۱۳۴۲ - دیدار دانشجویان دانشگاه تهران با امام خمینی (ره) در قم پس از آزادی ایشان

۱۸ اردیبهشت ۱۳۴۲ - انتصاب دکتر جهان‌شاه صالح به ریاست دانشگاه

۱۳۴۳ - ایجاد شورای تحقیقات علمی

۱۳۴۳ - تأسیس مؤسسه آمار و انفورماتیک (از مهر ماه ۱۳۸۲ به مرکز انفورماتیک تغییر نام یافت)

۱۳۴۳ - تأسیس دانشکده علوم اداری

۱۳۴۳ - تأسیس دانشکده علوم تربیتی

۱۳۴۴ - تأسیس مرکز مطالعات عالی بین‌المللی

۱۳۴۵ - تأسیس دانشکده بهداشت

۱۳۴۵ - تأسیس دانشکده جنگل‌داری (منابع طبیعی)

۲۲ مهر ماه ۱۳۴۵ - گشایش مسجد دانشگاه تهران

۱۳۴۵ - تأسیس مؤسسه علوم جزایی

۱۳۴۵ - تأسیس مؤسسه آب‌شناسی

بهمن ۱۳۴۵ - اعتصاب دانشجویان دانشگاه تهران موسوم به اعتصاب شهریه

دی ۱۳۴۶ - تظاهرات گسترده دانشجویان در اعتراض به مناسبت شهادت جهان‌پهلوان تختی

۱۳۴۶ - افتتاح راکتور اتمی

۱۳۴۶ - راه‌اندازی و افتتاح دانشکده اقتصاد

۲۹ مرداد ۱۳۴۷ - انتصاب پروفیسور فضل‌ا... رضا به ریاست دانشگاه

۲۸ تیر ۱۳۴۸ - انتصاب دکتر علینقی عالیخانی به ریاست دانشگاه

۱۲ اردیبهشت ۱۳۴۹ - تظاهرات دانشجویان دانشگاه تهران علیه رژیم شاه و صهیونیسم همزمان با برپایی مسابقه فوتبال میان ایران و اسرائیل

۱۱ آذر ۱۳۴۹ - تعطیلی دانشگاه تهران پس از چند روز تظاهرات و تحریم کلاس‌ها

۱۱ اردیبهشت ۱۳۵۰ - تظاهرات دانشجویان دانشگاه تهران علیه جشن‌های ۲۵۰۰ ساله که باحمله و دستگیری ۲۰ دانشجو انجامید

تیر ۱۳۵۰ - انتصاب دکتر هوشنگ نهاوندی به ریاست دانشگاه

۱۳۵۱ - تأسیس دانشکده علوم اجتماعی

۱۸ اسفند ۱۳۵۱ - انفجار بمب در دانشگاه تهران

۱۳۵۲ - تأسیس انستیتو الکتروتکنیک

۲۰ مرداد ۱۳۵۲ - دستگیری ۳۰ تن از دانشجویان در جریان حمله مزدوران ساواک به دانشگاه تهران

۲۳ مرداد ۱۳۵۲ - حمله شبانه ساواک، شهربانی و گارد دانشگاه به کوی دانشگاه و دستگیری حدود ۴۰۰ دانشجو

۱۲ آبان ۱۳۵۲ - اعتصاب دانشجویان دانشکده فنی در اعتراض به جدا نمودن گروه‌های مختلف آموزشی

۱۳۵۳ - تأسیس مؤسسه حقوق تطبیقی

۱۳ آبان ۱۳۵۳ - اعتصاب و تظاهرات در دانشگاه تهران و دانشکده کشاورزی کرج به اجبار در قبول تعهد خدمتی

۱۳۵۴ - تأسیس مرکز تحقیقات مناطق کویری و بیابانی (از خرداد سال ۱۳۸۲ به مرکز تحقیقات بین‌المللی همزیستی با کویر تغییر نام یافت)

۱۳۵۴ - تأسیس مرکز تحقیقات بیوشیمی - بیوفیزیک

۱۳۵۴ - الحاق مجتمع آموزش عالی قم به دانشگاه تهران

تیر ۱۳۵۵ - انتصاب دکتر شریفی به ریاست دانشگاه

۱ دی ۱۳۵۵ - حمله تعدادی باتون به دست به دانشجویان دانشکده فنی در محل کتابخانه

۱۵ خرداد ۱۳۵۶ - برپایی تظاهرات در بعد از ظهر روز ۱۵ خرداد به یادبود قیام ۱۵ خرداد در کوی دانشگاه

تیر ماه ۱۳۵۶ - انتصاب دکتر معتمدی به ریاست دانشگاه

۱ تیر ۱۳۵۶ - تجمع دانشجویان در محل تریای دانشکده علوم و تظاهرات در محل دانشکده با شعار ((شریعتی قاتلت را می کشیم))

۳ تیر ۱۳۵۶ - تظاهرات در محوطه دانشگاه تهران با شعار ((شریعتی نمرده، شریعتی را کشتند))

شهریور ۱۳۵۷ - انتصاب دکتر عبدا... شیبانی به ریاست دانشگاه

۱۳ آبان ۱۳۵۷ - کشتار دانشجویان و دانش آموزان در دانشگاه تهران

۱۶ آذر ۱۳۵۷ - تظاهرات گسترده در اطراف دانشگاه تهران در سالروز ۱۶ آذر

۲۳ آذر ۱۳۵۷ - در نخستین روز از هفته بازگشایی دانشگاه ها، دانشگاه تهران با حضور بیش از ۱۰۰ هزار تن از مردم گشوده شد.

۲۲ بهمن ۱۳۵۷ - دانشگاه تهران به صورت مرکز مبارزه و درگیری مسلحانه با رژیم در آمد در اطراف آن سنگربندی صورت گرفت

۳ اسفند ۱۳۵۷ - انتصاب دکتر محمد ملکی به ریاست دانشگاه

۱۳۵۸ - انتصاب دکتر حسن عارفی به ریاست دانشگاه

مهر ماه ۱۳۵۹ - تعطیلی دانشگاه ها به مناسبت انقلاب فرهنگی

۵ مرداد ۱۳۶۰ - انتصاب دکتر علی مهدیزاده شهری به ریاست دانشگاه

۸ مهر ۱۳۶۰ - انتصاب دکتر ابوالقاسم گرجی به ریاست دانشگاه

۱۳۶۱ - انتصاب دکتر عباس شیبانی به ریاست دانشگاه

شهریور ۱۳۶۲ - الحاق مجتمع آموزش عالی ابوریحان به دانشگاه تهران

مهر ماه ۱۳۶۲ - بازگشایی دانشگاه ها بعد از انقلاب فرهنگی

۱۷ آبان ۱۳۶۲ - انتصاب دکتر بهمن یزدی صمدی به ریاست دانشگاه

۱۲ تیر ۱۳۶۴ - انتصاب دکتر محمد فرهادی به ریاست دانشگاه

ادی ۱۳۶۴ - انتصاب دکتر حسین فروتن به ریاست دانشگاه

۱۳۶۵-تفکیک دانشکده های علوم پزشکی تحت عنوان دانشگاه علوم پزشکی تهران از دانشگاه

۱۳۶۷ - تاسیس دانشکده تربیت بدنی

۱۳۶۷ - تاسیس دانشکده زبان های خارجی

۲۱ مهر ماه ۱۳۶۷ - انتصاب دکتر محمد رحیمیان به ریاست دانشگاه

۱۳۶۸ - تاسیس مرکز بین المللی آموزش زبان فارسی

۵ مهر ۱۳۷۲ - انتصاب دکتر غلامعلی افروز به ریاست دانشگاه

آبان ماه ۱۳۷۳ - تجمعات دانشجویی در مخالفت با دریافت شهریه در راستای روند خصوصی سازی دانشگاه ها و مخالفت با ریاست دکتر افروز

۲۳ آذر ۱۳۷۳ - انتصاب دکتر محمدرضا عارف به ریاست دانشگاه

۱۳۷۳ - تاسیس دانشکده محیط زیست

۱۹ مهر ۱۳۷۴ - سخنرانی دکتر سروش در دانشکده فنی و هجوم نیروهای لباس شخصی برای ممانعت از این سخنرانی

۱۲ شهریور ۱۳۷۶ - انتصاب دکتر سید منصور خلیلی عراقی به ریاست دانشگاه

۲ خرداد ۱۳۷۷ - مراسم نکوداشت دوم خرداد ۱۳۷۶ توسط دانشجویان دانشگاه های تهران و باحضور رئیس جمهور حجه الاسلام سید محمد خاتمی

۱۷ تیر ۱۳۷۸ - تظاهرات دانشجویان کوی دانشگاه در اعتراض به تعطیلی روزنامه سلام

۱۸ تیر ۱۳۷۸ - حمله نیروهای انتظامی و شبه نظامیان به کوی دانشگاه تهران و دستگیری ۳۰۰ نفر از دانشجویان برای سرکوب تظاهرات روز قبل

بهار ۱۳۷۹ - دیدار نلسون ماندلا، رئیس کنگره ملی آفریقا از دانشگاه تهران

اردیبهشت ۱۳۷۹ - تاسیس کانون بازنشستگان دانشگاه تهران

پاییز ۱۳۷۹ - سخنرانی رئیس مجلس ایتالیا در دانشکده حقوق و علوم سیاسی
 دی ۱۳۷۹ - تأسیس مرکز مطالعات حقوق بشر وابسته به دانشکده حقوق و علوم سیاسی
 ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۰ - تأسیس مرکز مطالعات و تحقیقات زنان وابسته به مرکز امور مشارکت زنان
 ۱۹ اردیبهشت ۱۳۸۰ - سخنرانی فیدل کاسترو رهبر ملی کوبا در دانشگاه تهران
 ۱۳۸۰ - تأسیس دانشکده جغرافیا به صورت مستقل
 ۲۳ مهر ۱۳۸۱ - همایش تقدیر از آنه ماری شیمیل (اسلام شناس برجسته آلمانی)
 شهریور ۱۳۸۱ - انتصاب دکتر رضا فرجی دانا به ریاست دانشگاه
 ۲۰ آبان ۱۳۸۱ - نا آرامی های دانشگاه در اعتراض به صدور حکم هاشم آغاچری (استاد دانشگاه)
 ۲۰ خرداد ۱۳۸۲ - وقایع ۲۰ خرداد کنترل کامل کوی دانشگاه توسط نیروی انتظامی

جاذبه های دانشگاهی

اگر چه ساختمان ها و بناهای اولیه دانشگاه تهران به عنوان آثار ملی به ثبت رسیده و از ارزش ملی برخوردار است ولی در میان آنها مراکزی چون باغ نگارستان ، موزه مقدم و مسجد دانشگاه از جذابیت بیشتری برخوردار هستند.

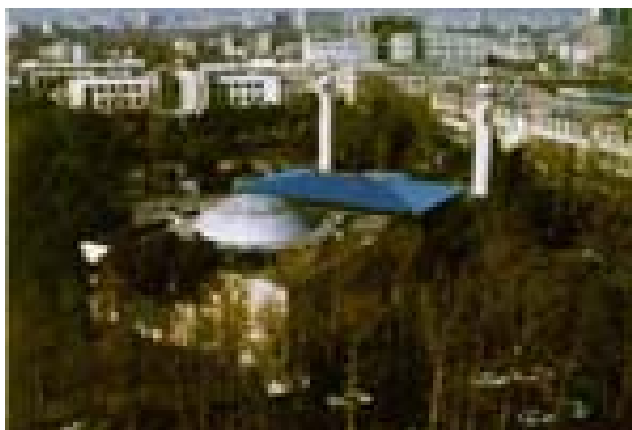
باغ نگارستان :

این مجموعه که در زمان فتحعلی شاه قاجار احداث شده است ، در سال ۱۳۰۷ به عنوان اولین مدرسه عالی و تحت عنوان ((دارالمعلمین عالی)) مورد استفاده قرار گرفت . این باغ اینک در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است .

موزه مقدم :

این موزه ، مجموعه ای از گنجینه های با ارزش هنری دکتر محسن مقدم ، استاد دانشکده هنرهای زیباست که در منزل خویش گردآوری نموده و به دانشگاه تهران اهدا کرده است .

مسجد دانشگاه :

این مکان که از معماری زیبای اسلامی برخوردار است ، برای برگزاری نماز و انجام مراسم مذهبی بنا شده ، و از سال ۱۳۴۵ به بهره برداری رسیده است .

دانشکده ها:

- [دانشکده کشاورزی](#)
- [دانشکده اقتصاد](#)
- [دانشکده فنی](#)
- [دانشکده محیط زیست](#)
- [دانشکده هنرهای زیبا](#)
- [دانشکده زبانهای خارجی](#)
- [دانشکده حقوق و علوم سیاسی](#)
- [دانشکده ادبیات و علوم انسانی](#)
- [دانشکده مدیریت](#)
- [دانشکده منابع طبیعی](#)
- [دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی](#)
- [دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی](#)
- [دانشکده علوم](#)
- [دانشکده علوم اجتماعی](#)
- [دانشکده الهیات](#)
- [دانشکده دامپزشکی](#)

مجتمع های آموزش عالی :

- [مجتمع آموزش عالی ابوریحان](#)
- [مجتمع آموزش عالی قم](#)

مؤسسات و مراکز تحقیقات:

- [مؤسسه ژئوفیزیک](#)
- [مرکز تحقیقات بین المللی همزیستی با کویر](#)
- [مرکز تحقیقات تاریخ هنر](#)
- [مرکز تحقیقات بیوشیمی بیوفیزیک](#)

[مدیریت کنونی دانشگاه :]

ریاست دانشگاه (دکتر رضا فرجی دانا)

دفتر ریاست (دکتر رضا میرایی آشتیانی)

مدیریت حراست (مهندس سلیمی)

اداره کل گزینش (دکتر پیغمبری)

اداره کل روابط عمومی (دکتر خضری)

مرکز انفورماتیک (دکتر علی معینی)

مرکز آموزشهای الکترونیکی (دکتر علی معینی)

دفتر روابط بین الملل و دانشگاهی (دکتر محمد مهدی فائزی پور)

معاونت آموزشی (دکتر محمد حسینی)

امور آموزشی (دکتر حسن ابراهیمی)

تحصیلات تکمیلی (دکتر مسعود صباغان)

دفتر دانشجویان خارجی (دکتر علوی)

سنگش و نظارت (دکتر علی افشار بکشلو)

دفتر استعدادهای درخشان (دکتر سید جلال زرگر)

آموزش نوبت دوم (دکتر غلامرضا طالقانی)

معاونت پژوهشی (دکتر محمد رحیمیان)

مدیریت امور پژوهشی (دکتر احمد پور احمد)

دفتر پژوهشهای کاربردی (دکتر مصباح بابالار)
مدیریت سفارش تجهیزات آموزشی و پژوهشی (دکتر حسین عبدی زاده)
کتابخانه مرکزی (دکتر علی اکبر عنایتی)
موسسه چاپ و انتشارات (دکتر محمد شکرچی زاده)
معاونت اداری و مالی (دکتر مهدی قندی)

امور حقوقی (دکتر لعیا جنیدی)
امور عمومی (داریوش بریری)
اداره کارگزینی (حسن اسماعیلی بیدهندی)
امور مالی (محمد فقیه)
اداره تاسیسات و ساختمانها (مهندس فریدون علیاری)
اداره رفاه (احمد حاجی بابایی)
معاونت دانشجویی و فرهنگی (دکتر محمد حسین امید)

امور خدمات دانشجویی (دکتر سعید میرزرگر)
امور فعالیتهای فرهنگی و فوق برنامه (دکتر محمد مشاری)
امور تربیت بدنی (دکتر رضا رجبی)
امور خوابگاهها (مهندس ناصر مطیعی)
مرکز بهداشت و درمان (دکتر یوسف مقدس)
مرکز مشاوره دانشجویی (دکتر بوالهیری)
دفتر خدمات کمک آموزشی الکترونیکی (مهندس علیرضا نصیری)
باشگاه دانشجویی (رضا حجتی)
کمیته انضباطی (عباس پهلوانی)
دفتر مطالعات فرهنگی (رضا حجتی)
اداره کل امور شاهد و ایثار گر (مریم نجارنهادی)
معاونت طرح و برنامه (دکتر علی مقاری)

اداره برنامه ریزی (دکتر خسرو برگی)
دفتر نظارت و ارزیابی بر پیمانها (اسماعیل صمدی)
تشکیلات و بودجه (عاطفه فاضلی)
مرکز کار آفرینی (دکتر سید مصطفی رضوی)
کمیته بهره وری و تحول اداری